

Sân khấu hóa tác phẩm văn học mang lại sức hấp dẫn cho sinh viên ngành Ngôn ngữ khi học các môn văn học nước ngoài tại Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai

Hoàng Thị Thu Hương*

*ThS. Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai

Received: 02/02/2024; Accepted: 16/02/2024; Published: 19/02/2024

Abstract: Chinese Literature, Korean Literature, Japanese Literature or American English Literature... are mandatory courses for language majors at universities, through which students can grasp knowledge and understanding of culture, history as well as literature of countries around the world, forming the basic elements for humanities education. Through my teaching at Dong Nai University of Technology, I realized that most students are not really interested in foreign literature. Faced with that situation, I have thought a lot about how to create a love for the subject among students. Faced with many innovations in teaching and learning methods, I finally chose an effective method of teaching foreign literature in university classrooms with a new project. That is to train students in public acting skills, event organization, teamwork... through the method of theatricalizing literary works. This method brings a strong attraction to students, inspiring them to proactively learn about authors and literary works. They get to truly live with the characters of literary works, creating excitement and a very interesting and useful playground for students, helping foreign literature classes become new and lively. more dynamic

Keywords: Theatricalization of literary works, students, foreign literature.

1. Mở đầu

Dạy các môn văn học bằng phương pháp sân khấu hóa tác phẩm văn học là một phương pháp mang lại tính hiệu quả cao. Ở bài viết này, tác giả chủ yếu tập trung nghiên cứu mô hình chương trình sân khấu hóa tác phẩm văn học của các học phần văn học nước ngoài có trong chương trình đào tạo ngành ngôn ngữ tại các trường đại học. Phương pháp này tuy không phải là một phương pháp mới lạ tại các trường, nhưng để triển khai một cách đầy đủ và thành công, chúng ta cần phải tìm hiểu, nghiên cứu và đi sâu vào bản chất của chúng, tìm hiểu về những thể loại, nội dung và làm sao để có những kỹ thuật tốt nhất. Ngoài ra, cần phải tìm ra những khó khăn cũng như thuận lợi khi triển khai trong thực tế. Bài viết sẽ tiếp tục mở rộng, đầu tư kỹ lưỡng hơn sau khi đưa vào thực nghiệm, đánh giá đầy đủ và cân nhắc các khả năng tiếp theo.

2. Nội dung nghiên cứu

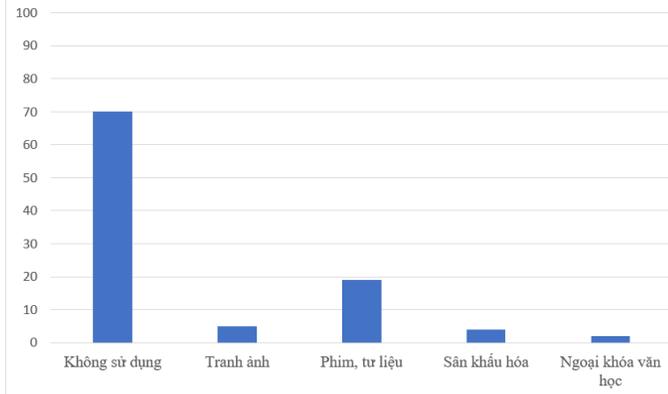
2.1. Thực trạng hứng thú việc học các môn văn học nước ngoài của sinh viên ngành ngôn ngữ tại Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai

Hiện nay, việc học các môn văn học của sinh viên chủ yếu là học để đối phó. Đây là một thực trạng

đáng buồn và đáng suy nghĩ trong dạy và học các môn văn học nước ngoài ở Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai nói riêng và các trường đại học nói chung. Thực tế cho thấy, có rất nhiều sinh viên không còn mặn mà với các môn văn học, văn hóa. Nguyên nhân nào khiến cho môn văn học trở nên kém hấp dẫn như vậy.

Hầu hết các giảng viên đang giảng dạy tại các trường đại học đều ý thức được việc đổi mới phương pháp dạy văn học nhưng khi bắt tay vào thực hiện thì đầu đó cũng chỉ là tính hình thức, mới chỉ là thử nghiệm hoặc còn qua loa, sơ sài, chưa thực sự đem lại kết quả như mong muốn ban đầu. Vẫn còn một số giảng viên giữ thói quen dạy học theo kiểu truyền thống. Nói cách khác là thầy có bao nhiêu chữ đều trao hết cho trò. Vấn đề đặt ra ở đây là giảng viên chưa thực sự đi đúng hướng vì chưa giúp cho người học học được cách vận dụng kiến thức, cần phải làm sao đó để sinh viên của mình theo hướng tích cực, chủ động thu nhận kiến thức. Do đó, có những giờ dạy trên lớp của giảng viên được diễn ra như như một giờ học lý thuyết, người dạy thì nói bất chấp, người học thì cảm thấy rất áp lực và mệt mỏi. Dần dần khiến cho sinh viên cảm thấy chán nản với môn học.

Qua khảo sát về việc sử dụng các phương pháp, phương tiện dạy học hỗ trợ trong giảng dạy văn học nước ngoài cho thấy rất ít giáo viên có ý thức sử dụng, kết hợp các hình thức hoặc phương tiện để hỗ trợ trong giảng dạy. Thông qua biểu đồ dưới đây ta có thể nhìn thấy được điều đó:

Thực trạng sử dụng các phương pháp, phương tiện hỗ trợ trong giảng dạy văn học nước ngoài

Đối với người học thì khi khảo sát sinh viên Khoa Ngoại ngữ Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai gồm có sinh viên ngành Ngôn ngữ Anh, Ngôn ngữ Trung Quốc và Đông phương học. Kết quả cho thấy phần lớn sinh viên học các môn văn học nước ngoài có thái độ thờ ơ hững hờ với môn học, các em hiếm khi tìm hiểu tác phẩm trước nên khi đến lớp giảng viên phải cho sinh viên đọc tác phẩm thì mới có thể giảng dạy được. Đối với những tác phẩm ngắn như thơ hay truyện ngắn thì giảng viên có thể để sinh viên đọc trên lớp nhưng đối với những tiểu thuyết kinh điển thì bắt buộc sinh viên phải đọc tác phẩm trước khi đến lớp. Vì nếu như không thực hiện việc đó thì sinh viên sẽ bị lúng túng khi giảng viên gọi phát biểu. Đến cuối kỳ khi sắp thi kết thúc học phần thì sinh viên sẽ hỏi bạn bè, thầy cô đề cương ôn tập và học thuộc để đối phó hoặc sao chép các bài viết trên mạng đối với hình thức thi tiểu luận. Trong tư tưởng của các em chủ yếu là để qua môn chứ không thực sự chủ động học để phát huy được tính tích cực sáng tạo của bản thân.

Ngoài ra, còn một số nguyên nhân dẫn đến thực trạng đáng nói như trên là do hầu hết sinh viên thi đầu vào các ngành ngôn ngữ là để sau này đi làm tại các doanh nghiệp, nhà máy, nhà hàng hoặc văn phòng đại diện của các nước trên thế giới. Các em cho rằng mình chỉ cần tập trung vào hai kỹ năng nghe nói là đủ, còn những môn học khác thì lại thờ ơ... Việc không chú trọng các môn về văn hóa, văn học đã làm nên rào cản về vấn đề giao tiếp trong sinh

viên nhưng các em ấy lại không nhận ra được vấn đề này. Bên cạnh đó, hầu hết trong chương trình đào tạo theo tín chỉ của các trường đại học thì các học phần văn học đa số chỉ chiếm hai hoặc ba tín chỉ, con số này là tương đối ít. Để giảng dạy được những học phần văn học nước ngoài có trong chương trình thì

người dạy phải mất rất nhiều thời gian và công sức để nghiên cứu, soạn bài giảng và giải quyết những vấn đề khó khăn phát sinh ở trên lớp, nhiều giảng viên còn phải chạy đua với thời lượng chương trình rất vất vả.

Trước thực trạng trên, việc sử dụng phương pháp sân khấu hóa tác phẩm văn học trong giảng dạy văn học nước ngoài đã tạo nên sức hút mạnh mẽ với rất nhiều sinh viên vì bởi phương pháp dạy học này đã giúp cho phần lớn sinh viên có ý muốn tự tìm tòi, học hỏi và tự tìm hiểu về tác giả, sự ra đời của tác phẩm; giúp cho các em có một cách nhìn bao quát và sâu sắc hơn về các thông điệp mà tác giả, tác phẩm muốn truyền tải đến người đọc. Hơn thế nữa, phương pháp này cũng chính là một cách tạo nên điều kiện cần và đủ để tất cả các sinh viên trong lớp học phát huy được tính tự chủ trong việc học tập của bản thân, người học sẽ không bị gò bó hoặc giới hạn bởi những nội dung mà người dạy thường hay truyền tải ở lớp. Các em được tự do thể hiện quan điểm của bản thân và được giảng viên ghi nhận, từ đó việc học văn học trở nên dễ dàng hơn.

2.2. Sân khấu hóa tác phẩm văn học là gì?

Về khái niệm: “Sân khấu hoá tác phẩm văn học là phương pháp được chuyển thể từ tác phẩm văn học thành kịch bản, sau đó sẽ được dàn dựng và biểu diễn trên sân khấu theo nhiều hình thức khác nhau. Nói một cách dễ hiểu hơn đó là một tác phẩm văn học thường được hiện diện trên những trang giấy thì nay lại được chuyển sang một kịch bản với diễn xuất sống động hơn. Người ta gọi đó là “biên kịch”.

Từ kịch bản, sinh viên có thể hình dung ra được cách thức biểu diễn sao cho lôi cuốn (đạo diễn), sau đó các em sẽ từ từ tập tành, diễn xuất trên sân khấu những nội dung có trong kịch bản (diễn xuất). Các em sinh viên sẽ chuyển từ hoạt động đọc - hiểu văn bản (cách dạy học cũ) sang hoạt động mới mẻ hơn, thú vị hơn đó chính là thực hành diễn xuất. Đây cũng chính là những bước đầu tiên các em sinh viên tập tành làm các nhà cô, các biên kịch, đạo diễn, diễn viên. Các em sẽ hiểu được phần nào đó về ngành sân khấu điện ảnh. Từ đó nhen nhóm tình yêu, niềm say mê với sân khấu nghệ thuật.

2.3. Sân khấu hóa tác phẩm văn học giúp đánh thức niềm say mê và tạo môi trường cho sự sáng tạo của sinh viên

Học văn học không phải là học và nhớ theo kiểu thuộc lòng. Nhiều trường đại học đã sân khấu hóa những tác phẩm, những trích đoạn văn học, tạo cho sinh viên một hình thức tiếp nhận mới thật thú vị, dễ hiểu và dễ nhớ hơn, đồng thời đánh thức được sự say mê văn chương trong giới trẻ, góp phần nuôi dưỡng tâm hồn nghệ thuật cho thế hệ tương lai của đất nước. Để thực hiện được phương pháp này bắt buộc sinh viên phải đọc hết tác phẩm, học thuộc lời thoại và diễn một cách tự nhiên nhất có thể. Tuy nhiên, khi hóa thân vào một nhân vật nào đó có trong tác phẩm thì nó không phải là sự chuyển hóa một cách tuyệt đối mà thay vào đó người học có thể mang vào đó những suy nghĩ và cảm xúc, cách ứng xử của bản thân mình nhưng phải trên cơ sở tôn trọng tác giả và tác phẩm. Đây chính là tiền đề để các nhóm sinh viên phát huy được khả năng sáng tạo của mình.

Hầu như tất cả mọi giảng viên đều nhìn thấy được rằng thế hệ trẻ hiện nay gặp rất nhiều hạn chế, khó khăn trong quá trình tiếp nhận và hiểu được giá trị các tác phẩm văn học cổ điển, văn học dân gian. Vậy thì ngành giáo dục cần phải làm cách nào để cho các em nhận biết cũng như thấu hiểu được những giá trị tốt đẹp mà những người đi trước đã sáng tạo ra. Việc sân khấu hóa tác phẩm văn học đã đạt được những hiệu quả đáng kể, trong thời gian tới cần nhân rộng mô hình này và đưa vào thành phương pháp giảng dạy cụ thể ở bậc đại học, chắc chắn sẽ giúp nhiều hơn nữa những sinh viên, thế hệ trẻ của chúng ta trở nên hứng thú và say mê với văn chương, nghệ thuật.

Trong thời gian gần đây, khi áp dụng phương pháp này vào một số tiết học văn học nước ngoài tại Trường Đại học Công nghệ Đồng Nai, người học cảm thấy rất hứng thú. Khi các em được trực tiếp hóa thân vào vai nhân vật Trư Bát giới, Tôn Ngộ Không hay Sa Tăng, Đường Tăng... trong tiểu thuyết kinh điển Tây du ký của tác giả Ngô Thừa Ân thì các em rất thích. Một sinh viên lớp 20ĐĐP2 đã chia sẻ cảm nhận của bản thân: “Theo em nghĩ, sân khấu hóa các tác phẩm nói chung và Văn học Trung Quốc nói riêng là một phương pháp dạy và học thú vị vì nó đã đánh thức được niềm say mê văn chương trong em và các bạn. Khi chúng em được hóa thân vào trong nhân vật, hầu như tất cả đều cảm nhận được những giá trị sâu sắc của tác giả và tác phẩm văn học. Em hy vọng trong các giờ học văn học và văn hóa phương Đông chúng em được thể hiện bản thân nhiều hơn nữa”.

Theo sự chia sẻ của các giảng viên dạy môn văn học nước ngoài tại các trường đại học thì sân khấu hóa tác phẩm văn học là cách học nhanh nhất bởi văn học chính là nhân học, thực ra sẽ không có một phương pháp nhất quán, hoàn hảo cho mọi giáo viên dạy môn ngữ văn mỗi khi đến lớp. Trên thực tế, sân khấu hóa tác phẩm văn học đã được nhiều trường đại học áp dụng trong thời gian gần đây như: Đại học Ngoại ngữ - Đại học Huế, Đại học Thủ Dầu Một, Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội, Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia TP HCM... Hầu hết các tác phẩm văn học nước ngoài có trong chương trình đại học như: Tây du ký, Hồng Lâu Mộng, Thủy hử, Liêu trai chí dị... của Văn học Trung Quốc, tác phẩm Rừng Na Uy, Ngàn cánh hạc, Người đẹp say ngủ, Truyện kể Genji... của Văn học Nhật Bản, tác phẩm Xuân Hương Truyện, Thâm Thanh truyện... của Văn học Hàn Quốc đã được sân khấu hóa với rất nhiều góc nhìn, cách tiếp cận đa dạng phong phú, sinh động của giảng viên và sinh viên.

2.4. Quy trình thực hiện sân khấu hóa tác phẩm văn học nước ngoài

Để thực hiện tốt việc sân khấu hóa một tác phẩm văn học nước ngoài có trong chương trình giảng dạy ở bậc đại học, chúng ta cần thực hiện chuẩn xác với quy trình sau:

Bước 1. Đưa ra các tác phẩm có trong chương trình, lúc này giảng viên bắt đầu phân chia nhóm để sinh viên tự nghiên cứu, lựa chọn tác phẩm và hình thức chuyển thể của tác phẩm sao cho phù hợp.

Bước 2. Biên kịch (xây dựng/soạn thảo kịch bản): đây chính là bước quan trọng và cũng chính là bước gặp nhiều khó khăn khi chuyển thể một tác phẩm văn học nước ngoài có trong chương trình. Sinh viên cần phải tự nghiên cứu, đọc kỹ cũng như hiểu đúng những giá trị cả về nội dung lẫn tư tưởng của tác giả, tác phẩm. Sau đó, các em sẽ chuyển thành một kịch bản văn học có sức lôi cuốn với các hình thức cụ thể như sau:

Hoạt động	Những điểm cần chú ý
Biên soạn hoạt cảnh ngắn	Cần gọn gàng, nhẹ nhàng, đơn giản và đáp ứng điều kiện thể hiện
Biên soạn tiểu phẩm	Biên soạn kịch bản có phân hội, phân lớp gắn với những chỉ dẫn về bối cảnh: chuyện xảy ra ở đâu (không gian), vào lúc nào (thời gian), có những ai (nhân vật), ngoại cảnh, trang phục, đạo cụ (đơn giản, không cầu kỳ)...

Phân vai, phân cảnh, tiêu dẫn	Trình tự nhân vật xuất hiện gắn với sự việc; lời thoại và những chỉ dẫn về hoạt động: cử chỉ, hành động, ngôn ngữ...
-------------------------------	--

Bước 3. Đạo diễn: Khi kịch bản của tác phẩm đã có. Để biểu diễn một cách thuần thạo, nhuần nhuyễn, sinh viên cần phải thực hiện các công việc cần có của một đạo diễn. Những công việc quan trọng đó bao gồm:

Khâu chuẩn bị	Tuyển chọn diễn viên sao cho phù hợp với các vai có trong kịch bản (ngoại hình, tính cách, ngôn ngữ...); chuẩn bị đạo cụ đơn giản, sân khấu, sinh viên có thể tự ghi hình bằng điện thoại.
Chỉ đạo luyện tập biểu diễn (Đây chính là khâu quan trọng nhất)	- Với diễn viên, kịch bản, sân khấu, đạo diễn chỉ đạo dàn dựng, diễn xuất làm sao cho đạt được ý đồ nghệ thuật cao nhất. - Chỉ dẫn, uốn nắn, động viên, nhắc nhở...giúp diễn viên hiểu sâu hơn kịch bản và sáng tạo trong việc thể hiện; chỉ dẫn cách thể hiện tình cảm, động tác, cử chỉ, hành vi, suy nghĩ và biểu cảm phù hợp nhất với nhân vật được thủ vai.
Xem xét, rút kinh nghiệm	Chỉnh sửa, bổ sung, thêm bớt, sắp xếp lại... sau mỗi lần tập duyệt, biểu diễn. Thường gọi là biên tập hậu kỳ.

Bước 4. Biểu diễn: Chính là bước cuối cùng, kết quả thu được chịu ảnh hưởng nhiều từ vai diễn trên sân khấu. Để người diễn viên diễn tốt nhất có thể, thì bắt buộc sinh viên cần phải chuẩn bị và thực hành rèn luyện nghiêm túc với một số lưu ý cụ thể như sau:

- Cần phải sáng tạo trong khi đang thực hiện nhiệm vụ của bản thân, nắm được giá trị tư tưởng có trong kịch bản cũng như ý đồ chủ quan của đạo diễn.
- Diễn viên cần phải luyện tập rất nhiều, đảm bảo tuân theo chỉ dẫn của kịch bản, đạo diễn.

- Hiểu được tác phẩm, tìm tòi và nghiên cứu kỹ cách diễn xuất của tác phẩm văn học nước ngoài đã được sân khấu hoá trước đó thông qua phim ảnh, các video ngắn trên các trang mạng hoặc đã từng được xem trực tiếp.... Người diễn cần phải nắm được kịch bản tác phẩm, nhớ rõ từng lời thoại, ca từ có trong kịch bản...

- Khi đã bước chân lên sân khấu, diễn viên cần phải trình diễn bằng hành động chân thật, tự nhiên và thể hiện tốt ngôn ngữ sân khấu (người diễn cần có sự tự tin khi diễn xuất, biết cách tương tác với bạn diễn, biết thể hiện cảm xúc chân thật nhất có thể khi diễn ở trên sân khấu).

- Biết cách hoá thân vào trong nhân vật của tác phẩm và diễn xuất sao cho đạt kết quả tốt nhất, diễn

viên ngoài việc tương tác tốt với những bạn diễn cùng mình thì việc tương tác với người xem ở dưới sân khấu cũng rất quan trọng. Như vậy mới đạt được thành công.

3. Kết luận

Dạy các môn văn học nước ngoài vốn không phải là việc dễ dàng. Đặc biệt với bối cảnh thực tại, có rất nhiều sinh viên ở các khoa ngoại ngữ tại các trường đại học đang có tâm lý chán nản, buồn xuôi khi tiếp xúc với môn văn học có trong chương trình đào tạo. Đó chính là thách thức rất lớn khiến cho người dạy cũng rất mệt mỏi và e dè, dần dần mất đi tâm huyết trong nghề. Chính vì thế, người dạy cần định hướng chuẩn xác nhằm nuôi dưỡng sự nhiệt huyết với nghề và đạt được mục đích giáo dục đặt ra. Ngoài phương pháp sân khấu hóa tác phẩm văn học, người dạy nên áp dụng thêm các hình thức và phương tiện giảng dạy khác như: Sử dụng tranh ảnh, phim tư liệu, tổ chức các buổi ngoại khóa văn học... giúp tạo được niềm say mê, hứng thú cho người học để nâng cao hiệu quả cũng như chất lượng học tập văn học nước ngoài. Tính sáng tạo, chủ động tích cực trong người học sẽ được phát huy đáng kể./.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bernd Meier (2005), *Phát triển năng lực thông qua phương pháp và phương tiện dạy học mới*, Hà Nội.
- [2] Nguyễn Thị Hiền (2012), *Phương pháp dạy học đại học*, Tài liệu bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm cho giảng viên các trường đại học, cao đẳng.
- [3] Đỗ, T. T. (2019), *Suy nghĩ về việc tạo hứng thú học tập môn Văn học Trung Quốc cho sinh viên ngành Hán ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội*.
- [4] Sukina (1971), *Vấn đề hứng thú nhận thức trong khoa học giáo dục*, Nxb Giáo dục, Moskva.
- [5] Macarencô (1967), *Tác dụng của việc giảng dạy, nêu vấn đề đối với hứng thú nhận thức của sinh viên*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [6] Phùng Văn Tửu (2008), *Cảm thụ và giảng dạy văn học nước ngoài*, Nxb Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [7] Lê, X. K. (2022), *Giảng dạy học phần Văn học Trung Quốc cho sinh viên chuyên ngữ ở bậc đại học theo hướng tích cực*, Tạp chí nghiên cứu nước ngoài, tập 38, số 4 (2022).
- [8] Đỗ, N. T. (2017), *Định hướng đổi mới chương trình môn Ngữ văn*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam.
- [9] Các website: c2nhiem-nt.khanhhoa.edu.vn, dangcongsan.vn, daidoanket.vn, vietjack.com, ...